

до розкриття та розвитку творчого потенціалу студентів. Серед чисельних методів, що зорієнтовані на активізацію творчого підходу студентів до навчання можна виділити ділові ігри, прес-конференції, дискусії, колоквиуми, експрес-контроль, тестування, захист курсових проєктів, робіт, рефератів. Підсумковою оцінкою творчих здібностей студентів на рівні отриманих ними фахових знань є наслідки проведення заліків, іспитів з професійно-орієнтованих дисциплін, державних екзаменів, захисту дипломних робіт. Виявлення елементів творчості у студентів на даному етапі навчання є вагомою підставою їх подальшого професійного зростання.

*Л. О. Савенкова, д-р пед. наук, проф.,
кафедра педагогіки та психології*

ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Одним із основних завдань сучасної дидактики (наука про теорію освіти та технології навчання) є створення умов для самореалізації тих, хто навчається.

Як відомо, методологічною основою вказаної стратегії є гуманізація освіти та культурологічний, аксіологічний, особистісно-діяльнісний підходи. Одним із аспектів гуманізації розділяється духовно-особистісна спрямованість кожного навчального предмета та певний характер стосунків між викладачем та студентами. Основою цих стосунків є повага, довіра, доброта, увага, чуйність до людини. Гуманізація освіти пов'язана з формуванням у людини соціокультурного досвіду.

Особистісний же підхід ґрунтується на визнанні особистості продуктом соціально-історичного розвитку, носієм певної культури. Це положення передбачає, що у навчанні потрібно враховувати процеси саморозвитку здібностей; самовизначення; самореалізації; самоутвердження студентів та створювати для цього відповідні умови.

Діяльнісний підхід до навчання в університеті передбачає активність студентів у пізнанні, праці, спілкуванні, своєму власному розвитку. Як зрозуміло, особистісний та діяльнісний підходи знаходяться у діалектичній єдності. Тому в педагогічній науці вживається поняття «особистісно-діяльнісний підхід», який має такі характеристики: зміна ролі студента в процесі навчання з пасивного об'єкта на активний суб'єкт; спрямованість усього про-

цесу навчання на особистість її цілі, завдання, настанови; використання особистісного досвіду студента в навчальному процесі; створення позитивного мікроклімату на заняттях; розвиток саморегуляції та самооцінки у студентів.

Основи особистісно-діяльнісного підходу до навчання закладені в працях О. М. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна, В. О. Сластьоніна [3—5]. Цей підхід виступає необхідною умовою ефективною самостійної роботи студентів, яка є одним із видів навчальної діяльності. Самостійна робота виконується студентами з використанням розумових і фізичних зусиль як під час аудиторних занять, так і в поза аудиторний час завданнями і під контролем викладача, але без особистої його участі та спрямована на досягнення поставленої мети. У наукових дослідженнях виділяються наступні функції вказаного виду навчальної діяльності студентів: освітня (виховання потреби у самоосвіті; сприяння посиленню зв'язків між навчальною та науковою працею; формування професійних знань), розвивальна (розвиток умінь і навичок самостійної праці, творчих здібностей; оволодіння новими засобами і методами діяльності; формування мотивів та цілей діяльності); виховна (виховання волі, почуття обов'язку і відповідальності наполегливості у досягненні мети).

Результати аналізу наукових досліджень упевнюють у доцільності застосування під системного підходу з метою вивчення самостійної роботи [2]. Відомий учений М. С. Каган визначає цей підхід як конкретний прояв діалектичного методу в тих гносеологічних ситуаціях, коли предметом пізнання виявляються системні об'єкти [2]. Дослідник розглядає складну систему в трьох площинах, а саме: предметній, функціональній, історичній.

Розглядаючи самостійну роботу студентів у предметній площині, виділяємо елементи цієї роботи та з'ясовуємо сутність взаємозв'язку між ними. Елементами самостійної роботи студентів як діяльності, у першу чергу, є її мотив, мета, спосіб, результати. Формування мотиву проходить як самостійно у студента, так і з участю викладача. Мета визначається змістом мотиву. Результат цієї діяльності завжди відповідає мотивам і обраній меті. Результатом виконання самостійної роботи може бути отримання нових знань, умінь та навичок, розвиток самостійності та пізнавальної активності студентів. Суб'єктами вказаної роботи є викладач і студенти. Об'єктом її виступає діяльність суб'єкта, яка спрямована на оволодіння знаннями, на розвиток творчої активності. Предметом самостійної роботи студентів є навчальна проблема або пізнавальне завдання.

У функціональній площині досліджуваний вид діяльності розглядається з точки зору її внутрішнього функціонування та взаємозв'язку з навколишнім світом. За допомогою викладача використовуючи певні методи, форми, зміст, студенти працюють з метою оволодіння знаннями, уміннями, розвивають самостійність та творчу активність.

У історичному аспекті слід відзначити перспективи розвитку самостійної роботи студентів. Як вважають дослідники (Гриньов В. Й., Шишкіна Н. О.), підвищення ефективності самостійної роботи прямо пов'язано з рівнем її організації, введенням у навчальний процес інноваційних технологій навчання (особистісно-орієнтованої, проблемного навчання, навчання в співробітництві та ін.).

До результатів самостійної роботи слід також віднести розвиток у студентів певних якостей, а також формування однієї з найважливіших компетенцій — компетенції у сфері самостійної, творчої, дослідницької діяльності.

Література

1. *Гриньов В. Й.* Формування дидактичної культури майбутнього вчителя: Дисертація кандидата педагогічних наук — Х., 2003. — 174 с.
2. *Каган М. С.* Системный подход и гуманитарное знание: Избранные статьи. — Л.: ЛГУ, 1991. — С. 17—20.
3. *Леонтьев А. Н.* Деятельность. Сознание. Личность. 2-е издание — М.: Политиздат, 1977. — 304 с.
4. *Рубинштейн С. Л.* Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2000. — 705 с.
5. *Сластенин В. А.* Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки. — М.: Просвещение, 1976. — 160 с.
6. *Шишкіна Н. О.* Сутність поняття та функції самостійної роботи студентів. — Педагогіка та психологія: збірник наукових праць — Харків: ОВС, 2002. — Вип. 22. — С. 144—149.
7. *Шишкіна Н. О.* Організація самостійної роботи студентів у процесі вивчення юридичних дисциплін у вищому навчальному педагогічному закладі: ступ. канд. пед. наук: 13.00.04 — теор. та метод. проф. освіт. Х., 2003., — 187 с.

С. М. Савицька, канд. філол. наук, доц.,
кафедра іноземних мов ф-ту МЕіМ